

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit vtilissim[us] tractat[us] q[ui] intitulator
horologiu[m] eterne sapi[enti]e**

Seuse, Heinrich

Allosti, 1486

Qualiter a[n]i[m]a que sponsum per peccatu[m] p[er]diderat ip[su]m sub
cruce per feruida[m] penite[n]tia[m] i[n]uenit [christ]i passione
adiuua[n]te.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30857

dispēfatiue cedit. **U**ide nūc manus meas vtrasq;: lōgas ⁊ pul-
cras: clauis acerrime p̄fossas: brāchia atrocif extēsa: pedes p̄fo-
ratos: cūra admodū fessa: ⁊ violēta quedā cācellatiōe cōstricta
Respice dilatata corpis mēbra tā arte inclusioni mācipata: san-
guineq; respersa ⁊ p̄fusa. **C**orpus meū iuuenili decore venustū
a flore suo decidit ⁊ emarcuit. **A**sprimū crucis lignū erat delica-
ti dorū reclinatoriū: corpus meū ponderosum clauis cōfixum:
deorsū sua mole trahēbat: ⁊ inde dolor vulnerū meoz augeba-
tur. **Q**uid plura: a plāta pedis vsq; ad verticē seuissimis vulne-
ribus ⁊ amarissimis dolorib; repluerūt me. **D**eduxerūt ī lacuz
mortis vitam meā: non pepercerunt s; inebriauerūt me amari-
tudine: ⁊ exq̄sitis cruciatibus regē glorie vexauerūt. **E**t hec oīa
amoris vulnera cū magno sustinui cordis desiderio: vt meo li-
uore peccatorū vulnera sanare; pro pctōribus miseris satisfacere:
⁊ omnes redire volētes patri celesti reconciliare.

Qualiter aīa que sp̄sūm per peccatū pdiderat ip̄z sub cruce
per feruidā penitentiā iuenit: xpi passione adiunāte.

Es fūdite lacrimas oculi mei

plorare ⁊ nolite deficere: leta huius mūdi vniuersa ab-
scedāt. **C**uncta q̄ mihi solacia videbant eē. procul rece-
dāt: ⁊ me solitudinē meroris amicā: tristicie sociā querē fināt.
vt deslere possim repētina mala q̄ mihi ex peccatoz nebula sup-
uenerūt: ⁊ me quōdā letis successib; gaudentē: ⁊ iuuenili floren-
tē decore ad p̄sentē miserā deduxerūt. **A**d temetipam igitur o-
aīa mea itro;sa recurrēs ⁊ labētia cūcta supgrediēs vastaz soli-
tudinē pfundissimarum tristiciarū perquire: ⁊ excelsos mōtes
rememoratarū miseriarum pete: cordeq; sauciato: voce flebili:
⁊ euulatu miserabili exclama tam valide vt montiū ⁊ collium
alta cacumina aerisq; excelsa auspicia vsq; ad supmi celi ouera
vox ista lamētabilis ptingat: ⁊ ad aures illas pietate plenas ce-
lestiū spirituū pueniat: talibusq; clamorib; eosq; aggredē ⁊ dic
Lapides viui: mōtes excelsi: cāpi luinosi syderarum māfionū
quis mihi det vt ignis ille vehemētissim; calor nimio p̄cordia
mea adurēs: ⁊ lacrimae amarissime vberime iā p̄fluentes vos
moueāt ad cōpatiendū mihi: ⁊ ad leuiādū dolorē meū: dolorem
ytiq; incōpabilē cordi meo vim facientē aīe viscera cruciantē:
⁊ me prementem medullitus. **D**eu me infelicem siq̄dem spon-
sus ille celestis me sua caritate preuenerat ⁊ enutrierat: in spon-
saz elegerat: anulo suo subarrauerat ⁊ ornauerat multipliciter.

que me p̄f-

Amis christi
rationis.

Mel et lac ex eius ore mellifluo frequentius suscepi. Osculo oris
sui interdum pfruitus sum. Nonnumquam etiam me amplexu spirituali spiritualis
ille spiritus liliorum amator lenierat et repleuerat multiplicibus bo-
nis. At ego misera omnibus his ingrata cum in honore eorum non intellexi
sed ab ipso aufugi: recessi: apostataui: ve mihi quod ipse perdidit: ve mi-
hi quod vnicuique cordis mei gaudium dereliquit: dereliqui venam aquarum
viventium dominum. **A** dilecto dilectam quodam me alienaui: ab ipso me in
fideliter sepaui. **D**eum me miseram ad quod hoc facere volui: **C**ur ipse
deserui: **E**ya quot et qualia cum ipso perdidit: **M**e ipsa etenim amisi: et om-
nes celestes spiritus offendi. **T**ristitia venerunt: solaciose quibus me derel-
iquerunt. **S**edeo nuda vana ac desolata: confusione et ignominia
plena: quod mei falsi amatores ymmo veri deceptores: phidolorum de-
ceperunt me et miserabiliter dereliquerunt. et omnibus bonis quibus a di-
lecto ditata eram spoliauerunt. **O** honoris amissio: gaudiorum perdi-
tio: omniumque consolationum privatio: quod vna hora venit vniuersorum desi-
derabiliu meorum plena destitutio: de cetero consolari non potero
sed hec erit mihi maxima consolatio: nullam consolationem recipere: sed se-
gemere ac flere: donec miserabili morte perfungar. **V**e mihi quo-
me vertam: ad quem ibo: quis me consolabitur? **E**cce enim totus mundus
me dereliquit: quod dilectum meum dereliquit. **D**eum me: quare hoc feci? **O** quam
miserabilis hora: quam huiusmodi quidem mali extitit conscia. **O** rubescetes
rose et lilia albescetia: ac viole iniolate: anime videlicet sancte et immacu-
late: ituemini nunc quem profero serotinum florem: attendite et videte me
spinetis consimilem et ponite ad cor quibus citissime marcescit et decidit
flos ille quem hic mundus carpit: quod de cetero nil restat ut viuus
moriar: flores marcescant: iuuenis ante tempus senescat: et sanus languis
dus fiat: sed hec omnia dissimulare leuiter potest: at hoc solum quod tuam ama-
bilem et paternam faciem offendi. et te dilectum contristavi: hoc mihi infer-
nus est et dolor super omnes dolores. **O** mi dulcis mente deficio cum reco-
lo quantum me caritate et dilectione proueneras: cum quanta dulcedine ad-
monebas: et quam amabiliter me ad te quodam trahebas. **N**e permit-
tatur dolor eo quod omnibus his ingratus fui: quod tanta bona tam modicum cuius.
tantum thesaurum tam leuiter abiici. **O** mortis infelicis optata presentia
ad quid retardas: cur me non tollis? **O** cordis humani fortitudo
pualida: quod tanta patiendo non deficio. **O** cordis mei duricia ferrea
quare nimio dolore primo et non dirupo: **O** baudite me diuini flo-
res. et condolere omnes per amatores. **E**go illa quondam dilecta nomine
excellensimo decorata: sponsa summi regis appellata fui. **O** liuam
pulchram: vberem: fructiferam: speciosam vocauerat dominus nomen meum.
Deum me infelicem: quod nunc non sum digna vocari ipsius focaria lotri

11.
cis officio deputāda. **O**culos meos pre rubore ⁊ verecūdia neq̄
q̄ de cetero audeo leuare: s; neq; os meū ampli⁹ ad ip̄z aperire
O cordis angustie. Angustie nāq; sūt mihi vndiq;. **E**t qd eligā
ignoro. **D**ilectū enī absq; spe recuperandi pdidisse: ḡuius ē ōni
morte ip̄z vō sicut p̄i⁹ rehabere: apud tristissimā aīaz meā iudi
cat̄ ip̄ossibile. **E**n quō vndiq; coartoz in toti⁹ mundi latitudine
spaciosa. **A**tq; vtinā in solitudine vastissima eēm: vbi oculus hu
man⁹ nō me videret: neq; auris audiret: vt me liberi⁹ clamori
bus ⁊ fletibus faciare possem: qz hoc finis cōsolatiōis mee exis
tit. **O** peccatū qd mihi cōtulisti: **O** infelix culpa ⁊ laboriosa vo
luptas: ad quē me miserū statū pduxisti: **O** mūdus imundus:
deceptiōe ⁊ fallaciaruz vtigine plen⁹: ve ei q̄ tibi famulat ⁊ vo
lūtati tue se subycit. **O** q̄ntis hic tribulatiōib⁹ ⁊ miseris angus
tiabif: nā ⁊ si exterius blādiri videat̄ iterius latet tñ qd morde
at. **E**t si a foris seren⁹ videat̄: ifinita tñ occurrēt q̄ aīam miserā
iugit̄ affigāt. **D**eu heu decep̄rix q̄nta mihi i inicio pmisisti: dū
me decipe voluisti: dulcib⁹ litteris: crebrisq; munusculis mihi i
fidias posuisti: v̄bis suauissimis ⁊ ad alliciendū cōpositis: velut
syzenarū vocib⁹ fistularūq; dulcissimis modulatiōibus sensuz
mihi abstulisti: vultu meretricio: guttere mitenti: ridētibusq;
oculis cor stulti trāfixisti. **A**quā petēti: vtrē cū lacte aperuisti:
⁊ me dulci toxico ⁊ suauī absinthio iebriasti. **P**omella pulcraz
suauia ob solā gratitudinē fulgētia manu pp̄ia exhibuisti. **R**o
sas de rosario pro munere dedisti. **J**urasti q; valide q; me sum
me diligeres: nec vnq; mihi letis successib⁹ psperisq; euētibus
deficere velles. **O** callida vulpecula: o vipera venenata. **E**cce
his alysq; inumeris falsis blādicijs me irreticū post te i mortē
traxisti: sic cū ouī ram⁹ viridis oñdit̄: ⁊ ad mortē leta gaudēsq;
pducit̄. **O** fera pessima: o bestia cruēta: nūc pūgis crudelit̄ quē
lenit̄ vnxiisti: atrocit̄ allidis quē lenit̄ leuasti: vocē syzene simu
lās: aculeū te habere pdis: ⁊ ecce oīa versa sūt in cōtrariū: dū in
sinu tuo me tuci⁹ req̄scere puto: capilli abscidunt̄: oculi eruūt̄
recedit spūs: robur tollit̄: ⁊ iimicōz gladyz inermis occumbo
Hec recolēs: hec mēte ptractās: in memetip̄o marcesco: scūs q;
sum mihi metip̄i ḡuis. **F**elix p̄inde aīa: regina merito diuitiarū
nūcupāda: quā aliena reddiderūt picula cautani: q̄ suā mētis ⁊
corpis seruauit inocentiā. **O** q̄nta felicitate talis etiā nesciēs p
fruit̄. **G**audeat vita pura: letet ⁊ aīa a cōcupiscētis mundanis
aliena: qm̄ semp̄ p̄sumit seua cōturbata cōsciētia. **N**ec plūbo ḡ
uioz: leone ferotioz: tonitruo terribilioz: absinthio amarioz esse

No
Madi. Zall
tuz 30. 2
40.

Confessio

cōprobat. **Hec** ē vernis interiora corrodēs qui non comedere
nec quiescēt finit: s; plerūq; etiā dormiētes horrore occutit. **Tot**
z tāta sunt q̄ inq̄natā consciētiā ledūt: q; hec incoīq̄nati vix
credere possent. **Creatura** enī tua tibi factori deseruiēs excādes
cit in tormentū aduersū iustos: z lenior fit ad bñficiēduz his
qui in te cōfidūt. **Hec** dixi: q; hec dicere experētia docuit: z pre
fens amaritudo cordis mei amarissima ad hec me prouocauit.
Iā enī miseria me pueniēte cogor exclamare z dicere: q; malū
z amarū mibi ē reliquisse sp̄sum meū: z p̄ceptis ei⁹ nō obtēpe
rasse: quis mibi det mēbrānas celi habētes latitudinē: attrāmē
tū: maris excedēs q̄ntitatē: z cālamos tot quot sūt arborū folia
z pratorū gramina: vt p̄strigere possem dolore: simulq; damnuz
irrecupabile qd̄ incurri: q; dilectū meū dereliqui. **Veu** vt qd̄ in
hūc mundū nascebar: **Aur** in vtero m̄ris nō perū: tot⁹ deficio:
z qd̄ agā ignoro: qd̄ ampli⁹ moro: quid circuibor: qd̄ plozo: qd̄
amplius restat nisi vt meipz despiciā: z in baratrū infelicis des
peratiōis a facie glorie dei. **Sapientia** An ignoras:
me proyiciam desolatam. **Sapientia** qm̄ periculo
sa res ē desperatio: **Desperare** etenī de salute tua nullatenus de
bes: q; ego veni in hūc mundū q̄rere z saluū facere qd̄ perierat
Discipulus Quid ē hoc quod audio: qd̄ tam dul
citer sonat in aurib⁹ meis: in homine
misero z ca **Sapientia** Quid factum ē: q; me nō re
ne abiccto: **Sapientia** cognoscis quō sic corruēs in
terra collapsus es: nuq̄d pre dolore nimio alienationē mentis
filii mi pateris: **O** dilecte mi. **Ecce** ego sū illa eīna sapia: celestis
p̄ris filius: misericordie baiulus: clemētie dux: z legifer pietat̄.
qui abyssuz m̄ie oibus creatis spiritib⁹ ex sua ifinita incōp̄chē
sum aperui: teipm̄ ōnesq; ad me redire volētes sinu pyssimo re
cepturus. **Agnosce** vultū meū: ego enī sum q̄ paupertatē sustinui
vt te ditare: mortē ptuli amarissimā vt te viuificarē. **Ecce** ego
hic sto mediator dei z hoīni: reseruata habēs stigmata crucis: i
terponēs ip̄a districto iudicio eīni p̄ris z cunctis peccatis tuis.
Nūc noli ḡ timere. **En** ego sū frater tu⁹: sp̄sus tuus patris tibi
misereri z tegere peccata tua z p̄ycere in pfundo maris: z sic re
mittere q̄si nuq̄ fuerit dūmodo ouerti z de cetero tibi voluer
caueri: lauare in sāguie meo: sāguie inq; agni imaculati: amore
plenissimi z roseo colore p̄fulgēti. **Leua** de fra caput tuū: aperi
oculos tuos: z aie q̄or esto. **Ecce** p̄ferē tibi stola prima: dat̄ anu
lus itelligētie: z calciamēta exhibent̄: vitulus saginat⁹ occidit̄.

folo. 23.

12
nomē amabile redditur: vt sponsa eterni regis sis et appelleris.
Etenim nō corruptibilib' auro et argento: s; p̄cioso sanguine meo
te redemi: et cū tanto labore adquisiui: vt non īmerito debeam
gaudere de salute tua: et ad veniā eē facilis. **Mirū ē et valde mi**
randū qđ dicere volo: certissima tñ et idubitata fide tenendum
Ecce si tot' mūdus eēt globus igne': et in medio ei' de stipula li
ni pugillus vn': hic ex naturali sua īclinatiōe nō tam cito flam
marū incēdia recipet: sicut abyssus miserationū mearū pctōrē
penitentē et cōverti volentē: qz in illa actiōe naturali aliqualis
licet minima et īperceptibilis req̄rere morula: s; nulla penit'
mora inf' penitētē et remittentē inf' gemētē et gemit' exaudiētē:

Discipulus **D** pañnarū viscerū pietas iaudita. **D**
fracnc fidelitatis dilectio stupēda. **D**
vnicū cordis mei gaudiū: tu ne illū abiectū pditionis filiū dig
naris adhuc recipere: nūqđ nō mihi reo mortis oibus iniqtati
bus obnoxio: gratiaz vis īpendere. **D** gza singularis. **D** benignitas
ienarrabilis. **D** diuine mīe pelag' infinitū: cūctis mortali
bus icomphensū excedens īgenia: superās vota: deniq; supgre
diens merita vniuersa. **Qui ergo rei gza flecto nūc genua cor**
dis mei ad te pat' misericordiarū: et ī terrā puolut' p̄sterno me
corā pedib' tuis clemētissimis: gzas agens ex ītimis p̄cordys et
peto vt rēspicias vnigenitū tuū filiū: quē ex nimia q̄ nos dilex
isti caritate in mortē tradidisti: vt p̄pter multitudinē dolorum
eius oīm iniqtatū mearū obliuiscaris. **Recordare q̄so mīarū**
tuarū et p̄missionū antiquarū. **Equidē tu ore tuo scō quondam**
mūdo per diluuiū pdito signū recōciliatiōis tradidisti dicens.
Ponā arcū meū in nubibus: et recordabor federis mei qđ pepi
gi vobiscū: et erit signū inf' me et terrā. **Eya respice nūc pyssime**
pater arcū illū tunc p̄figuratū scz dilectissimū filiū tuū in cruce
suspesum. **Considera diligētissime quō ex omni pte ē expāsus**
et p̄tensus: vt libeat dinumerare oia ossa ei'. **Ecce qualif' man'**
eius et brachia ceteraq; mēbra validissime sunt extēta: vulneri
bus attrita: sanguine pfusa. **Dec q̄so ītuere et per īpius vulnera**
tu nra sana vulnera: ac diuitte pctā. **Memento dñe qre miseri**
cors et p̄ mīarū dicaris. **Nā ex eo videlicet q̄ oīm miseratoz**
misereris. et īiuriarū in te cōmissarū nō memineris atq; pctōz
obliuiscaris. **Nō enī p̄pter iustos q̄ nō indigēt penitētia: s; p̄p̄**
nos qui peccauim' et iniq̄ egim' misericors appellaris: aut nū
quid solos iustos et inocentes quozū vita eximia et celibata no
bis cōtinue in exemplū relegit: auricularios in secreto ponere

decreuisti: et eos solos gratia et amicitia tua singulariter decorare
disposuisti: aut nunquid innocentium dominus tuus: nonne et penitentium:
ynimo et penitentium et eorum qui conuertuntur ad cor. Nonne ubi
abundauit delictum: et gratia superabundare consueuit. Igitur ad te
patrem misericordiarum confugio: protectionis tue gratiam quero. **Ans** 2
per affectum quod feruidissimo amplexu precordiali o fili regis eterni
me intus extenta et nuda constringo brachia tua sanguine cruentata:
nolens a te neque uiuere neque mortuum unquam separari. **Probre** o dilectus
et pie pater remitte mihi. Remitte mihi propter amorem ynigeniti
tui peccata mea: quibus iram merui et malum coram te feci: quod tantus
est mihi pro peccatis meis dolor: ut potius mille mortes vellem
sustinere: quam te pater piissime de cetero unquam offendere. **Omnes** 2
namque calamitates quas patior: seu etiam infernum quem demerui. aut
purgatorium seuissimum non tamen pondero: nec me tamen contristant
sicut offensa qua te creatorem meum offendi. **Te** inquam o dominum
meum et deum meum. redemptorem meum et unicum cordis mei gaudium
quod te contristauit vel aliquam irreuerentiam exhibui. **Uti** et si possem
nunc omnes celos replere clamoribus irremedialibus: et tantam vini
cordi meo inferre ut mille scissuris frangeretur: hoc mihi esset op
tabile pro omnibus solacijs que habui omnibus diebus vite mee: et qua
to mitius mecum agit tanto amplius lacrimosus animus affligitur
eo quod tam pio amico et patri fidelissimo tam ingratus fui. **Sed nunc tu**
doctrinam discipline dei o eterna sapientia. doce me obsecro qualiter
tua stigmata dulcissima et suauissima in corpore meo deferam: qua
liter ipsa iugiter in memoria retinere debeam: ut saltem per hoc ostendat
dani celigenis et frigenis quam gratiam referam pro tam innumeris
bonis ex superabundantia pietatis tue largiri mihi misero collat.

1 **Sapientia** **Te** ipsa et omnia tua mihi offeras: nec ob
lata aliquando resumias: et non solum a super
fluis sed etiam interdum a licitis abstineas: et ecce manus confirmas cru
2 ci mee exhibuisti. **Quod** bonum est debes facere: et mala illata equi
nime sustinere: animumque tuum mutabilem ac sparsas cogitationes
debes recolligere: et recollectas in me summo bono firmare: et pe
des tuos cruci affixisti. **Uirtute** animi et corporis non permittas
accidiose tepescere: sed ad similitudinem brachiorum meorum iugiter in
meo famulatu extendere toto conamine stude: fessus et fatigatus
ex labore quocumque gratias age et patienter sustine. **Motus**que sen
sualitatis viriliter restringe: et sic lassitudini et violentie quam crura
patiebantur respondebis. **Porro** caro mea refloreat pro carnis tue deuotione
rationabilibus mortificationibus. **Sed** et dorso meo crucis ex

13
asperitate afflicto dulce reclinatoriū ad quiescendūz facias per
diuersorū incōmodorū voluntariā p̄p̄sionē: animūq; corpore
pregrauatū semp sursum ad dñm habeas: mēbra tua iusticie et
sanctificationi exhibeas: sicut ea prius iusticie exhiberē solebas
cor. p̄mptū tibi sit ad omnia aduersa sustinendūz pro noīe meo:
z sic tanq̄m fidelis discipul⁹ cuz dño suo spūaliter crucifix⁹ z quo
dammodo sāguie p̄passiōis resp̄sus: mibi simil⁹ amabilisq; efficiet̄.
¶ Placētus super extincto feruore deuotiōis in diuersis perso
nis vtriusq; sexus moderni tēporis: quos x̄ps p̄ suā passionem
reuocat ad verū amorem.

Quomodo sedet sola ciuitas

plena populo: facta ē quasi vidua dñia gentiū. zc. Dum
quādā vice discipulus sapiētie mente lugubri periculo
sum statū iam huius mudi reuolueret: z q̄ntū amor diuin⁹ suis
tēporibus defecisset simulq; amor p̄uatus in plerisq; locis sub
forma religiosa furtiue succreuisset. Accidit vt int̄ lacrimosas
preces ad dei sapientiā effusas: spūali quodā ac dulci sapore op
primeret̄. Et ecce similitudo quedā subito affuit: q̄ eū de p̄dcis
plenius iformauit. Nā in visiōe apparuit peregrin⁹ paup̄ q̄daz
z exul foris stās: baculū in manu gestās: miseria z egestate ple
nus: iuxta quē videbāt̄ q̄si cuiusdā antiq̄ssime ciuitatis ruine:
cui⁹ muri z edificia q̄ndā pulcerrima: turribusq; ac fossatis por
tis z seris ceterisq; armaturis firmata fuerāt. Vis aut̄ q̄ deint⁹
erāt negligent⁹ agētib⁹ pars q̄dā citatis hostiū incursiōe dirupta
ē: q̄dā aut̄ ex negligētia inhabitantiū corruit: ea vō ps q̄ remāse
rat ruinā minabatur. Dinc ide adhuc rupturis q̄busdā in altuz p̄
minētib⁹. In hac citate appueit quedā aialia veluti mōstra ma
rina in effigie hūana: a q̄b⁹ p̄grin⁹ ille auxiliū petēs idignant̄ ī
pellebat̄: eiq; auxiliari cupiētes a nōnullis p̄hibebāt̄ p̄p̄ quod
turbat⁹ z omot⁹ ab eis repulsus recessit: z celū ac frā d̄ eos ī tes
timoniū iuocauit. Dec īquiēs discipul⁹ vidi: z ei⁹ significationē
mibi peto oīdi a te o eīna sapia q̄ cūcta nosti misteria z oīa scis
occul^{ta}. **Sapientia** Res mirāda z p̄passiōe dignissima
ta. **Ecce ego sū p̄grin⁹ ille hui⁹ citatis**
destruete: q̄ndā p̄nceps iclit⁹ z sp̄sus p̄clar⁹. Ciuitas aut̄ h̄ quā
vidisti ruinosaz ip̄a ē m̄f religio xp̄iana: q̄ndā feruida z duota
in q̄ tot fideles ab inicio nascētis ecclesie vnanimif z concorditez
cū duotiōe p̄cipua scāz z deo placētē vitā religiōe plenā duxerūt
q̄ sp̄retis oīb⁹ mūdānis ī solo p̄ditōis amorē flagrabāt: qui scis